

МАТИЦА СРПСКА
Одељење за књижевност и језик

Главни и одговорни уредник
Др Марко Недић

На корицама:
Снимак:

Штампано према одлуци Одбора Одељења за књижевност и језик од _____ 2019. године на основу рецензија проф. др Мата Пижурице и проф. др Весне Марјановић.
Књига је резултат рада на научном пројекту Матице српске Речник говора Ваљевске Подгорине
Штампање ове књиге омогућило је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

ИЗ ЛЕКСИКЕ
СТАНОВАЊА У
ВАЉЕВСКОЈ ПОДГОРИНИ

Етнолингвистички огледи

Приредиле:
Драгана Радовановић
Милина Ивановић Баришић

МАТИЦА СРПСКА
2019

САДРЖАЈ

<i>Уводна реч</i>	7
Снежана Штрбац: Природне и демографске одлике Ваљевске Подгорине	11
Милина Ивановић Баришић: Култура живљења у Ваљевској Подгорини	19
Гордана Пајић: Култура становања кроз призму Етнолошког одељења Народног музеја Ваљево	45
Нина Аксић: Лексика традиционалних друштвених игара у Ваљевској Подгорини	57
Драгана Радовановић, Гордана Штрбац: Лексика окућнице у Ваљевској Подгорини	67
Ана Васиљевић: Намештај и постељина у селу Скадру код Пецке	87
Наташа Миланов: Посуде и предмети са различитим наменама у исхрани у селу Богатић код Ваљева	95
Маријана Ђукић: Из кулинарске лексике села Ровни у Ваљевској Подгорини	109
Ружица Мирилов: Лексика са значењем посуда за млеко и млечне производе у Ваљевској Подгорини	131
Бранкица Марковић: Посуде за алкохолна пића у Ваљевској Подгорини	141
Ана Јањушевић Оливери: Ткачка лексика од Ваљевске Подгорине до никшићке околине	155

Драгана Радовановић¹
Институт за српски језик САНУ
Филозофски факултет Косовска Митровица
Гордана Штрбац
Филозофски факултет у Новом Саду

ЛЕКСИКА ОКУЋНИЦЕ У ВАЉЕВСКОЈ ПОДГОРИНИ²

У раду се на материјалу са подручја Ваљевске Подгорине приказује инвентар лексема које се односе на окућницу. Ове лексеме припадају широј тематској групи речи којом се именују реалије из домена традиционалне културе становања. Анализа показује да овај тип лексике представља уређен систем са разгранатом мрежом семантичких односа међу члановима. У првом реду успостављају се хиперонимско-хипонимски односи, засновани на меронимским (нпр. *окућница* : *чардак*) и таксономским моделима (нпр. објекат с посебном наменом : *амбар*, *качара*, *маџаза*). Истраживања овакве врсте имају недвосмислен лингвокултуролошки значај, али у исто време потврђују у литератури већ запажана обележја народних терминосистема.

¹ draganailija@gmail.com.

² Рад је настао у оквиру пројекта: *Речник љовора Ваљевске Подгорине* (носилац Матица српска), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Део истраживања спроведен је у оквиру пројеката: *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора* (178020) и *Стандардни српски језик: синтаксика, семантика и прагматика истраживања* (178004), финансираних такође од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Кључне речи: лингвокултурологија, традиционална култура, окућница, лексичко-семантичка анализа, Ваљевска Подгорина.

1. Увод

1.1. У антрополошкој лингвистици јасно је исказано мишљење да је језик део културе, али у исто време и њен преношник. Интеракција двеју категорија значи да се оне узајамно подразумевају, будући да не постоји култура без језичког израза нити постоји језик без културног садржаја. Сваки културни код испољава се у језику, а сваки језик припада одређеном типу културе. Језик одражава различите аспекте културе тако што се њене особености испољавају у општој лексици, затим у специјалним терминологијама основних области човековог живота, као и у изражавању локализама, регионализама и дијалектизама (Бугарски 2005: 16–20; Недељков 2009: 190).

1.2. Традиционална култура најбоље се показује у области различитих специјалних терминологија, што је у нашој пракси добро представљено у оквиру новосадске лингвистичке школе подстицајем руске лингвистичке школе (Олега Трубачова и Никите Толстоја) – сакупљањем и публикавањем традиционалне лексике аутохтоног српског становништва у Војводини; уп. нпр.: Лексика рибарства (Михајловић и Вуковић 1977), Коларска терминологија (Вуковић, Бошњаковић и Недељков 1984), Пастирска терминологија (Бошњаковић 1985), Терминологија куће и покућства (Вуковић 1988), Ратарска и повртарска терминологија (Драгин 1991), Пчеларска терминологија (Недељков 2009) и др.

1.3. Лексичка истраживања из домена традиционалне културе становања потврђују нека општа обележја говора Ваљевске Подгорине, у првом реду чување многих архаичних језичких црта. Наиме, уз стару вредност јата сачуване су и друге језичке појединости које имају дубоку старину. То се

огледа и на морфосинтаксичком, али и лексичком плану (в. Реметић 1981; Радовановић 2014; Радовановић 2017; Радовановић 2018).

Будући да је терминологија куће и покућства један од терминолошких система који добро репрезентује старије сачувано стање у језику одређене микро језичке заједнице и њеног архаичног културног кода, у раду се на основу материјала из Ваљевске Подгорине приказује инвентар лексема које се односе на окућницу, показују се њихова значења и међусобни односи.

Грађа је сакупљена на основу интерно сачињеног упитника и полуструктурираним интервјуом, а према устаљеном моделу модификоване теорије семантичких поља,³ и систематизована на основу предметно-логичког критеријума.⁴

2. Називи за окућницу и њене делове

2.1. Према РСАНУ, лексема *окућница* означава: а. 'земљиште око саме куће, плац непосредно уз кућу'; б. 'земљишни посед обично око куће где се сади и негује поврће, воће, башта, воћњак и сл.'; в. 'део земљишта и објекти у дворишту око куће које је земљорадничко домаћинство задржало као приватну својину при ступању у сељачку радну задругу'.

На терену Ваљевске Подгорине под *окућницом* се подразумева шири земљишни посед који окружује једно домаћинство (или у традиционалном начину живљења једну сеоску

³ Теорија је утемељена у двадесетом веку, а уводи је у обради лексике Никита Толстој, према коме треба испитивати оне територије у којима се очекује да постоји појмовно-тематски круг чија се лексика истражује, будући да је циљ реконструкција старијег стања (Недељков 2009: 192).

⁴ Овај рад је део ширих истраживања представљених у: Штрбац Г. и Штрбац С. 2019; Ивановић Баришић и Радовановић 2019, у којима је дат преглед лексичког терминосистема који се тиче куће и окућнице у говору Ваљевске Подгорине.

заједницу), заједно са свим објектима различите намене: збрињавање сточног фонда, прерада и чување намирница и сл. У том смислу лексема *окућница* хипероним је за све друге лексеме којима се именују земљишни и грађевински елементи у њеном саставу.

У систему назива којима се обележавају реалије карактеристичне за окућницу у Ваљевској Подгорини могу се издвојити два низа хипонима: први чине лексеме којима се обележава земљиште према врсти или намени, а другу групу чине лексеме са значењем објеката или просторија односно грађевина које се употребљавају у различите сврхе. Стога се може запазити да је у хијерархизацији лексема које се односе на окућницу и њене делове доминантан хиперонимско-хипонимски однос мерономијског односно таксономијског типа,⁵ што је иначе карактеристично за термилошке системе уопште.

2.2. Лексема *имање*, којом се обележава укупан посед, тј. пољопривредно добро на којем се налази кућа за становање заједно с пратећом економијом, хипероним је односно холоним речи *окућница*, док је германизам *џлац* име за ужи појам будући да се њиме обележава земљиште на којем су изграђени одговарајући објекти.

Унутар простора означеног као *окућница* могу се уочити различити земљишни делови чији су називи мероними дате лексеме. Они међусобно ступају у однос кохипонимије на основу семе намене. Дакле, поједини делови земљишта око куће у којој се станује имају различиту намену па се сходно томе диференцирају и њихови називи:

⁵ Таксономија је вид субординације који подразумева кретање од лексема са значењем најопштијег појма ка лексемама које обележавају појединачне појмове, при чему је хипероним садржан у семантици хипонима. С друге стране, мерономија подразумева успостављање субординације по конституентском принципу, тј. уређивање лексичких јединица по обрасцу А је део Б (Ѕирка 2006: 58).

àвлија 'двориште';
бáщииа/бáщича, з̀р̀а̀дина 'земљиште на којем се гаји поврће, воће, цвеће и др.';

з̀у̀вно/з̀у̀мно 'заравњено, утабано земљиште на којем се врше, веје или млати жито';

дрвља̀ник/цѐйало 'место у дворишту где су наслагана дрва'.

2.3. Другом хипонимском низу припадају називи за објекте и друге грађевинске елементе унутар окућнице који имају разноврсну намену. Називи за појединачне објекте ступају у однос мерономије према лексеми *òкућница*, али се налазе у међусобном кохипонимском односу који се такође успоставља на основу семе намене. У исто време овој скупини припадају лексеме са значењем појединих делова пописаних објеката, које су у мерономском односу према датим називима, тако да се успоставља вишеструка хијерархија: простор око куће : објекат или грађевина као део простора око куће : предмет као део објекта или грађевине.

2.3.1. Називи за оставе и спремишта међусобно се диференцирају у погледу именовања у зависности од врсте намирница које се у њих смештају. Осим тога именовани објекти могу се разликовати и према изгледу:

àмбар 'дрвена грађевина у коју се смешта зрнаста храна';⁶

кòш 'врста амбара, спремишта за жито, обично за кукуруз у клиповима, са зидовима од плетера, летава и др.';

чàрдак 'кош за кукуруз на стубовима';

кàчара 'зграда или просторија у којој се држе каце, бачве и други судови за пиће, казан за печење ракије, млечни производи и др., и у којој се понекад пече ракија';

маг̀аза 'зграда или просторија начињена обично од дрвета или оплетеног прућа која служи за посебан смештај жита, житарица, сувих шљива, јабука, млека и млечних производа или чега другог';

⁶ У формулисању значења лексема коришћени су РСАНУ и РСМС.

Слика 1: Чардак

Слика 2: Маḡаза

сѣнара/сѣњак 'зграда, просторија, уште простор (отворен или полуотворен) где се спрема, оставља сено'.

И поједини делови ових објеката такође су обележени одговарајућим називима:

ѓко (мн. *окѣѣа*) 'преграда у магази, амбару';

ѣѓјас 'дрвена даска којом је обавијена магази'.

2.3.2. Посебни називи резервисани су за објекте у којима се спроводе активности из свакодневног живота домаћинства, као што је справљање млечних производа, печење хлеба, сушење меса итд.:

вајѣѣ 'споредна омања дрвена зграда у дворишту сеоске куће, намењена младенцима или за држање спреме, воћа и сл.';

Слика 3: *Вајѣѣ*, млекар

млѣкѣр/млѣкѣр 'зграда, обично уз кућу, или просторија, остава у којој се млеко држи ради скупљања кајмака или се од њега прави сир односно други млечни производи';

млѣкарѣћ 'омања дрвена зграда постављена на четири дрвене ноге, обично уз кућу у којој се млеко држи ради скупљања кајмака или се од њега прави сир односно други млечни производи';

фѹруна, ѣѣкара 'озидана пећ за печење хлеба и др.';

ѣѹшница 'сушионица за месо или воће';

клѣзей 'заход, нужник';

зѣрѣдица, кућѣрак 'просторија у којој се припрема храна; остава'.

Слика 4: Фуруна

Слика 5: *Кућерак*

Ту су и делови таквих просторија:

ѝрѝмеѝа/ѝрѝмеѝа 'дрвена мотка преко које се дању пре-
мећу спаваће хаљине да се проветре; уопште дрвена мотка
(об. у вајатима) преко које се одлаже одећа';

лѝса 'об. у мн. подлога од дасака за налагање шљива у
пушници'.

2.3.3. Називи за објекте у којима су смештене животиње
међусобно се разликују према врсти животиња које у њима
бораве:

кодѝак, кодѝарник 'живинарник, перадарник';

кодѝара, сѝѝја, ѝѝѝала 'просторија за стоку';

сѝѝан 'летње сточарско насеље с колибама и торовима
где се стока напаса и музе';

тѝр, ѝбор 'ограђено земљиште где се затвара стока'.

Слика 6: Штала

Посебним лексемема именовани су делови простора намењеног животињама односно предмети за њихову прехрану:

лѣса (об. у мн. *лесе*) 'врата или ограда тора, обора, сачињена од испреплетеног прућа, ређе дасака, летава';

јӑсле 'направа од дасака у облику корита обично причвршћена уза зид, која служи за стављање сточне хране';

кòриш̄о 'издубљени, обично плићи и дугуљаст суд начињен од дрвета и другог материјала који служи за храњење и напајање домаћих животиња';

р̀анија 'издубљена плића дугуљаста посуда правоугаоног облика начињена од дрвета, која служи за храњење и напајање домаћих животиња, корито';

сл̀аница 'дрвена посуда правоугаоног облика, која служи за храњење и напајање обично оваца'.

Слика 7: Сланица

2.3.4. Простор који припада окућници једног домаћинства најчешће је омеђен тако да су у говору Ваљевске Подгорине забележени различити називи за ограду, успостављени на основу њеног изгледа и материјала од којег је сачињена:

đęrada 'врста ограде од дасака'

įęrda/įęрдика 'ограда од дасака';

įлoį 'ограда од преплетеног прућа или дасака';

įћараба 'ограда од прошћа, дасака или летава'.

Слика 8: Ођрада

Слика 9: *Перда/Пердика*

Слика 10: *Плоѝ*

У овом говору постоје различити називи за делове оградe односно за стубове и грађу уопште од које је она сачињена. Они се међусобно диференцирају према изгледу реалије коју именују:

bāskiја ‘уска дугачка даска мање дебљине, грубо израђена, као грађа за разне потребе’;

жéжелъ ‘дужа даска’;

кòлац ‘дужа, јача греда, дрвени стуб и сл., обично зашиљен на оба краја и намењен за побијање у земљу или другу подлогу’;

кóчић ‘мањи колац’;

īròшīиац/īròшīће ‘узан, с једног краја заострен колац, најчешће као део оградe, плота’.

2.3.5. Простору окућнице припадају места из којих се вади подземна вода. Она су обично озидана и на њима је направа помоћу које се то чини:

бўнār ‘дубока вертикална и округла, обично озидана јама из које се вади подземна вода’;

ћéрем ‘направа, уређај за вађење воде из бунара, подужа двокрака полуга причвршћена на врху управног дирека којој је обично на једном крају окачена кофа, а на другом неки терет’.

У исто време именовани су и делови направа помоћу којих се вади вода из земље:

вīйīло ‘вратило са точком или паоцима које служи за црпење воде из бунара’;

īшòчак ‘предмет кружног, тањирастог облика који се окреће око осовине и служи за покретање механизма на бунару’.

Слика 11: Бунар

2.3.6. Лексичко-семантички односи у систему за именовање окућнице и њених делова у говору Ваљевске Подгорине могу бити представљени табеларно.

окућница	
земљиште	објекти
<i>авлија</i> <i>баџија/баџча,</i> <i>џрадина</i> <i>џувно/џумно</i> <i>дрвљаник/џејало</i>	за чување намирница: <i>амбар, коџ, чардак, качара, зџрадиџа, кућерак, маџаза, сенара/сењак</i> делови: <i>око, џојас</i>
	за прераду намирница и друге свакодневне активности: <i>вајајџ, млекар/мљекар, фуруна, џекара, џуџница, клозејџ</i>
	за смештање животиња: <i>кочак, кокоџарник, коџара, сџаја, џијала, сџан, џор, обор</i> делови: <i>леса, јасле, коријџо, ранија, сланица</i>
	за омеђивање простора: <i>џерда/џердика, џлојџ, џараба</i> делови: <i>баскија, жежељ, колаџ, кочић, џримерџа/џримерџа, џроџијаџ/џроџе, џрелаз, џујрија</i>
	за напајање водом: <i>бунар, џерем</i> делови: <i>вијло, џочак</i>

3. Закључак

Спроведена лексичко-семантичка анализа показује разноврсност назива за места и објекте смештене унутар окућнице у говору Ваљевске Подгорине. Овај репертоар лексема одсликава део традиционалне културе становања у датој области. Другим речима, терен Ваљевске Подгорине добро сведочи о једном традиционалном типу културе у којем се сучелавају различити историјски, етнокултурни и лингвокултуролошки моменти, који своју потпуну изражајност могу достићи у лингвогеографској перспективи, чиме би се обезбедио увид у унутрашњу диференцијацију простора и

наставком ових истраживања ареални распоред лексичких појава на (северо)западном србијанском тлу.

Међутим, ова врста анализе, у којој је лексика тематски распоређена, истовремено пружа увид у организацију посматраног сегмента једног ширег терминолошког система. Показује се да се и у народној терминологији хијерархија успоставља на основу хиперонимско-хипонимских односа у којима доминирају таксономија и мерономија. Веома је изражен однос парцијалности (тј. однос целина : део), који намеће начелну организацију лексема унутар ове тематске групе. (окућница : делови окућнице [земљиште и објекти]). Таксономске везе међу лексемама, које подразумевају именоване различитих врста објеката или земљишта (иако често у самом говору недостаје хиперонимска лексема), почивају најчешће на семи намене, ређе изгледа одређеног објекта или места.

4. Прилог: *Дијалекатски њексџови*

Спавали смо, кџћ^нцу смо љмали са два одељења. Баба и дџеда у једнџм, чџча и стрџна у дрџгџм а мџ смо у вајату.

Бџла је пџшница и џгњџште, тџд је се пџкла прџја, мџтнџш под сџч. Ымџш нџшто одџзгџр окрџгло овџкџ и џгрејџш џгњџште дџл је цџгла попџтошена. Вџриге као шџвка кџтџ и тџ се кџвџ. Тџј је сџч бџџ окрџгао, сџд на прџмер као џнџј лџнац тџмо од вџша сџмо је шџрџ и плџчџ и пџкријџш одџзгџр тџ прџју, и одџзгџр нџспџш жџра на тџј сџч. И тџде се пџд џтџм сџчџм испџчџ прџја. Ў кућџ закувџш тџсто, прџ су бџле нџћуве дрвенџ дубџкџ и џ тџм је се мџсило. /Ўди џзми кашчицу/ Знџш кџкџ је бџла фџруна. Тџмо је џзџдата од цџглџ као џна џнде, а вџм је бџџ у дрџгџм одељењу као шпџрет нџкџ, џсто џ џн зџдџнџ и тџ лџж^нла вџтра и угрџвало се и тџмо и вџмо.

* * *

Јашта сам, тка́ла и прѐла и плѐла, штри́кала, ё́клала. Да прѐдѐм. Нисам, йма́ љ нас, б́ило је то́ жѐна́ ко́јѐ у сѐлу, ко́ја да снљ́ѐ и да на́вија прѐђу.

Ймала ја́ двѐ мла́де свѐкро^ве, о́не су снѐ^вале и на́вијале прѐђу кад ђѐмо да тка́мо шарѐн^нце, је л по́став.

Спа́вала. „Дѐ си спа́вала пр́ве нѓ́и са ђуве́гијѓм?“ Прѐ б́ио ва́јат, у ва́јату спа́вала. Ни́је б́ило зи́ма ^уѓште. Од че́га је ва́јат? Од б́рвна, зва́о се б́рвнѐр. Од да́ски ѓправиш. Йма́ то́ и сад мо́ре ва́јата.

* * *

Јѓ́, па по́јем на́ бунѐр, па ја́ и Спѓ́мѐнка, та мо́ја јѐтрова. Ђбручѓви. Ју́три кад љ́станѐм, љ́ђѐмо у ку́јну па по́гледѓм ко́ја је ч́истѓ да по́несѐм во́дѐ.

Јѓ́, па не́станѐ на бунѐру. Йма́ два́ ќиломе́тра. Й́ менѐ Ста́на ма́ла. Ђбадво́је де́цѐ ма́ли. Јѓ́, штѓ́ ђѐмо са́д. А ја́ ра́н^нла, ја́ нисам мо́гла до́ити де́цу. Ку́^вала ра́ну, пѐкла бра́шно, љ́з^нмала кри́з. По́ла млѐко, по́ла во́да. Пѐкла бра́шно, прѓсе́јѐм на че́сто с́ито, па у та́њир, па одѓзгѓ на́гњѐча́м па по́кријѐм па у ре́рну. Па кад б́удѐ ѓнѓ пожу́тило бра́шно, ја́ ѓнда њѐга́ ва́ко ру́кама и на́спѐм у ку́тију, у ч́исту́ ку́тију и одѓтлѐн де́те кад ѓ́^у да на́ра́нѓм – ја́ ра́нѓм т́ѓм бра́шном. По́ла во́дѐ, по́ла млѐка (му́зли ѓвце и кра́ве).

* * *

Свѐ сам ра́дила. Ђв ка сам до́шла, нисам ка сам цу́ра. Й́ овѓ́ј ку́ћи ѓвде, а б́ио је млѐка́р, ми б́ио та́м у Спѓ́мѐнчино́ј ѓвлији. С́ѓрили, ка́рлице б́иле. По́ три ка́рлице во́л^нкѐ, на́ме-стили во́д по́л^нцу де́ сто́јѐ ка́рлице. А ва́м је ѓгњ́ѓште, йма́ ве́риге. Ко́тлић ва́ко ве́лики. Пр́во́м ѓнѓ с́ѓноњѐ́ за́сѓри́м. Йма́ с́ѓри́ште, та́м ме́ђѐмо с́ѓри́ште.

Òстави се кад кòльємо свйње. То-се òсүши, үсолй се, бұдє сүво. Òндā òставймо прєсо ис чāбра нāлијєш. Зāсирй ко-год, нє мош кўтлāчòм да прòмєшаш. Тò зāсирйм и òставйм на òгњйшту и ўзмєм кāнту и òдєм мўсти òвце. Помўзєм òвце дòжем òпєт те прòцєдим. Мй двє крāве, и мòг òца дòвео је òн крāву и нєгове òвце.

Тò сам мєшала, бòлє се сйрй и кад дòжем, донєсєм òнò млєко, òнò йзрўч^м, òправлєна ймā пòл^{ца} и одòзгò òправи Бòгдāн ко-гòд сāндуч^ћ, мєтнєм тў, грўдњачу, крпу и òндāј ис кòтлића свє сйпāм, и тò је се зāсирй и òндāј зāвєжем тò й мāло стāнє. А òнò òпєт штò сам мўзла јўтри, јā òпєт сāспєм ў кārлице.

Ймали смо млєкār, кућāрак штò-но зòвў. Òнò штò-но ймајў вєриге, òгњйште. А тò је ў менє бйло у млєкāру. Ймајў некāкй земљāнй лòнци, зā ватрòм. Пòкријєш одòзгò и тò врй и тò скўвāш.

А ймало ў овòј сўшари стò лєсā. Знāш, ћєри ймајў òнє лєсе од прўћа. Од прўћа је бйло па тò обор^{ли} тў са прўћом пўшницу, а òндāј ўзєо ў менє Бòгдāн и Мйлан òвò цйглòм, ўзєли мāјстора те òправє... òнò са прўћом ти је пўшн^{ца}.

Мєсо сўш^{мо} дòл, ў овòј магāз^н. Прє на тāван^у, ў к^ући. У кућāрак гòр нāмештє мòтке, више òгњйшта лєпо и тўд нāпрєд мєтнў слāн^{нє}, на један рєд, па òндāј сүво мєсо, па òндāј òна рєбра. Ўбијємо свє по чєтрй зимйне, и вєпра ўбијємо.

Кòлеб^у. Ймали док се јā нйсам ўдāла. Ў зāдруз^н. Јòј, на трй мєста: бйло кòт к^ућє једна пўшница, ў Трипков^нћа бāшчу двє, у Маркйћє^{ву} – чєтрй пўшнице, свє по двāјєс лєса. Тријєс трòје. Знāш й тй, чўли с вāлдā: Вòј^нсāв, Лўка, Дрāго, Пāун, Лўбо, Микāјло, Тòша, òсам кўћа. Све са дєцòм ноћйвали, вòл^{кй} астāл ймали. Па за мāлòм òкрўглòм сйнијòм жєне, па за мāлòм òкрўглòм мй дєца.

* * *

Магаза... имамо тамо окѣта у магази, држимо ту пшѣнцу, па држимо брашно, па јарму и тако. Све намернице за стоку.

Прѣ је држана стока, кошаре биле. То је от дрвета било све ўкопато нако ў земљу и покријеш с њом бужади и травом њѣком.

Послен смо мало постигли бољѣ, направли смо штаљу. Ја ка сам дошла овде, четрес прве ја сам била, направли смо штаљу, направли циглу. Имамо говеда, сад има десеторо говеда.

* * *

Сирйште имали, каде заколемо посек – ми оставимо сирйште, оперемо лѣпо и то исушимо и ставим ја у теглу и наспѣм њога пријесола и то удѡђѣ, са сирйштом сирила. Ни кўповала, садѣ кўпује се маја. Ја нисам мају кўповала.

Имала грўдњачу, па у грўдњачу савијѣм. Имала сам чаброве, ти да вйдйш да те ўведѣм тамо, да вйдйш колики су, садѣ нѣ купимо, у чабар. Кајмак у чабар дрвени се кўпи кајмак, па кўпи се ... ја сам накупљала по сто кила сира. Имали у магази мўрузе, шѣницу – имају ѡка – туде се наспў у ока ѡнај ...

ЛИТЕРАТУРА

- Бошњакoвић 1985: Жарко Бошњакoвић. *Пасѣирска ѣтерминoлoгија Сремa*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Вуковић, Бошњакoвић и Недељков 1984: Гордана Вуковић, Жарко Бошњакoвић и Љиљана Недељков. *Војвођанска коларска ѣтерминoлoгија*. Нови Сад: Институт за јужнословенске језике.
- Вуковић 1988: Гордана Вуковић. *Терминoлoгија куће и ѣокућсѣивa у Војводини*. Нови Сад: Филозофски факултет, Институт за јужнословенске језике.
- Драгин 1991: Гордана Драгин. *Раѣарска и ѣоврѣарска ѣтерминoлoгија Шајкасѣке*. Београд: САНУ и Институт за српскохрватски језик.

-
-
- Ивановић Баришић и Радовановић 2019: Милина Ивановић Баришић и Драгана Радовановић. *Стиановање: етнолошки и етнолингвистички аспекти*, Зборник радова Филозофског факултета у Приштини, Филозофски факултет, Косовска Митровица.
- Недељков 2009: Љиљана Недељков. *Архаична њеларска лексика у Војводини*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Радовановић 2014: Драгана Радовановић. *Говор Ваљевске Подгорине*, Српски дијалектолошки зборник LXI, стр. 1–365.
- Радовановић 2017: Драгана Радовановић. *О једном ипийу исказивања ѡсесивности у Ваљевској Подгорини*, Српски језик, XXII, Филолошки факултет, Београд, стр. 391–398.
- Радовановић 2018: Драгана Радовановић. *О ѡредлошко-ѡдежној конструкцији у+ѡениив у Ваљевској Подгорини*, Јужнословенски филолог LXXIV, св. 1–2, Институт за српски језик САНУ, Београд, стр. 121–136.
- Реметић 1981: Слободан Реметић. О незамењеном јату и икавизмима у говорима северозападне Србије. *Српски дијалектолошки зборник*. XXVII, стр. 7–105.
- РСМ – *Речник српскохрватскога књижевног језика*, I–III. Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, 1967–1969. IV–VI. Нови Сад: Матица српска, 1971–1976.
- РСАНУ – *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–. Београд: САНУ, Институт за српски језик САНУ, 1959–.
- Штрбац, Г. и Штрбац С. 2019: Гордана Штрбац и Снежана Штрбац. *Терминологија куће и ѡкућства у Ваљевској Подгорини*. Зборник радова Филозофског факултета у Приштини XLIX/2, Филозофски факултет, Косовска Митровица, стр. 15–24.

* * *

- Bugarски 2005: Ranko Bugarски. *Jezik i kultura*. Beograd: Biblioteka XX veka.
- Mihajlović i Vuković 1978: Velimir Mihajlović i Gordana Vuković. *Srpskohrvatska leksika ribarstva*. Novi Sad: Institut za lingvistiku.
- Šipka 2006: Danko Šipka *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*. Novi Sad: Matica srpska.

Драгана Радованович
Гордана Штрбац

ЛЕКСИКА ПРИУСАДЕБНОГО ХОЗЯЙСТВА
В ВАЛЕВСКОЙ ПОДГОРИНЕ

Резюме

В настоящей работе рассматривается лексика, относящаяся к теме приусадебного хозяйства и его частей в говоре Валеvской Подгорины. Проведенный лексическо-семантический анализ раскрывает сегмент традиционной культуры обитания в данной области и одновременно указывает на разветвленность исследуемой терминосистемы.

Так же, как и в остальных терминологиях, здесь тоже можно заметить гиперо-гипонимическую организацию лексики, в которой в одинаковой степени доминируют оба принципа: меронимия и таксономия. Соотношение целое : часть навязывает общее дифференцирование исследуемой лексической системы (*приусадебное хозяйство : еџо части*). В другом случае иерархия чаще всего устраивается согласно модели земля : разные виды земли согласно назначению (напр. *земљишће : џувно*), т.е. объект : разные виды объекта согласно назначению (напр. *објекти : маџаза*).